

Адаменко Алла Павлівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів Сумського національного аграрного університету, Мікуліна Марина Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів Сумського національного аграрного університету

СТРАТЕГІЯ ДОВГОСТРОКОВОГО ІНВЕСТИВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто питання стратегії довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств. Наведено форми, принципи та основні етапи стратегічного планування сільськогосподарських підприємств. Окреслено стратегічні напрямки довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств Сумської області залежно від їх спеціалізації, зроблено висновки.

Ключові слова: стратегія, довгострокове інвестування, фінансове забезпечення, інвестиційний контроль.

The question of long-term investment strategy of agricultural enterprises is considered. Forms, principles and the main stages of strategic planning of agricultural enterprises are covered. Depending on specialization of farms in Sumy region strategic directions of long-term investment are outlined. Conclusions are made.

Keywords: strategy, long-term investing, funding, investment control.

Постановка проблеми. Діяльність аграрних підприємств потребує раціонального планування. Залучення необхідних інвестиційних ресурсів залежить не тільки від сприятливого інвестиційного клімату, який створює держава та органи місцевого самоврядування, але й від аграрного підприємства, яке повинно самостійно розробляти програми свого подальшого розвитку, тобто має виділити у своєму складі стратегічні центри господарювання, під якими слід розуміти декілька структурних одиниць підприємства, об'єднаних організаційно-технологічними зв'язками та загальною метою функціонування. Тому стратегічне планування інвестиційної діяльності є актуальним не тільки

для зовнішніх інвесторів, але й для самих сільськогосподарських підприємств з точки зору посилення динамізму розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню стратегії довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств присвячені дослідження вітчизняних науковців, таких як В.Я. Амбросов, О.Д. Гудзинський, О.Є Гудзь, М.Я. Дем'яненко, С.М. Ілляшенко, М.І. Кісіль, П.М. Макаренко, П.А. Стецюк, П.Т. Саблук, І.Н. Топіха, В.С. Шебанін, О.В. Шебаніна, І.І.Червен, А.В. Чупіс та багато інших. Проте сучасні аспекти стратегії довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств, впровадження ефективних механізмів її активізації та управління, а також державної підтримки, потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є формування стратегії та визначення практичних напрямків довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств Сумської області

Виклад основного матеріалу. Систематизація літературних джерел [2, 5, 6] дає можливість зробити висновок, що залежно від фактору часу виділяють три форми інвестиційного планування:

1. Оперативне планування інвестиційної діяльності. Результатом оперативного планування є розробка короткострокових оперативних планових завдань із питань інвестиційної діяльності на період менше 1 року – квартал, місяць.

2. Тактичне планування інвестиційної діяльності. Результатом тактичного планування є розробка системи середньострокових поточних планів інвестиційної діяльності. Плановий період – 1 рік.

3. Стратегічне планування інвестиційної діяльності. Результатом стратегічного планування є розробка довгострокової інвестиційної стратегії й інвестиційної політики підприємства. Плановий період – понад 1 рік.

Оскільки ми ведемо мову саме про довгострокове інвестування, то і найбільшу увагу спробуємо приділити розробці стратегії інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Стратегія інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств являє собою систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, що обумовлені загальними завданнями його розвитку та інвестиційною ідеологією, а також вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення [1].

Перш ніж перейти до питань формування інвестиційної стратегії, необхідно визначити основні правила – принципи, за якими вона буде формуватися. В основі розробки інвестиційної стратегії підприємства повинні лежати принципи системи стратегічного управління. Так, Бланк І.О. та його співавтор – Гуляєва Н.М. [2] до основних принципів, що забезпечують підготовку і прийняття стратегічних інвестиційних рішень в процесі розробки інвестиційної стратегії підприємства, відносять наступні:

1. Розгляд підприємства як відкритої соціально-економічної системи, спроможної до самоорганізації.
2. Урахування базових стратегій операційної діяльності підприємства.
3. Переважна орієнтація на підприємницький стиль стратегічного управління інвестиційною діяльністю.
4. Забезпечення погодженості перспективного, поточного і оперативного управління інвестиційною діяльністю.
5. Забезпечення адаптивності інвестиційної стратегії до змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища.
6. Забезпечення альтернативності стратегічного інвестиційного вибору.
7. Забезпечення постійного використання результатів технологічного прогресу в інвестиційній діяльності.
8. Врахування рівня інвестиційного ризику в процесі прийняття стратегічних інвестиційних рішень.
9. Орієнтація на професійний апарат інвестиційних менеджерів у процесі реалізації інвестиційної стратегії.
10. Забезпечення розробленої інвестиційної стратегії підприємства відповідними організаційною структурою та інвестиційною культурою є найважливішою умовою для ефективної її реалізації.

Розглядаючи перераховані принципи з точки зору їх практичної значущості, можна стверджувати, що керуючись цими принципами,

підприємству складно буде організувати інвестиційну діяльність, оскільки вони є загальними та нечітко вираженими.

На наш погляд, виходячи з того, що інвестиційна стратегія є інструментом стратегічного планування, в основі її розробки повинні лежати принципи, характерні для процесу планування. Погоджуючись з Богатирьовою А.М., Бутенко А.І. та Кузнецовою І.О. [3], виділимо основні принципи формування стратегії довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств: *1. Принцип системності. 2. Принцип оптимальності. 3. Принцип економічності. 4. Принцип ситуативності. 5. Принцип участі. 6. Принцип безперервності. 7. Принцип зворотного зв'язку.*

Визначившись з правилами (принципами) формування інвестиційної стратегії, перейдемо до процесу формування інвестиційної стратегії. Оскільки серед науковців немає однозначної думки щодо етапів розробки інвестиційної стратегії, їх змісту та кількості, то необхідно сформулювати свій алгоритм процесу формування інвестиційної стратегії підприємства. Як зазначалось вище, інвестиційна стратегія підприємства – це інструмент стратегічного планування, й в основу розробки інвестиційної стратегії покладено принципи планування, тому за основу була взята схема процесу стратегічного планування, надана в роботі [3].

Представимо процес формування інвестиційної стратегії сільськогосподарських підприємств у вигляді схеми на рис. 1.

Абстрагуватися від світових тенденцій виробництва та споживання сільськогосподарської продукції неможливо. Тому, на нашу думку, в основу розробки стратегії довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств необхідно покласти прогнози чисельності світового населення та споживання основних видів продукції. Необхідно також враховувати і державну інвестиційну політику, яка закладена у програми розвитку агропромислового виробництва та сільської місцевості як на загальнодержавному так і регіональному рівнях [1].

Рис. 1. Стратегія довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств

*джерело: власна розробка

Наступним кроком має стати аналіз внутрішнього та зовнішнього середовищ. Для здійснення цього аналізу доцільно застосовувати в якості інструмента SWOT-аналіз. Якщо результатом однієї з поставлених

інвестиційних цілей буде зміна конкурентної позиції підприємства, тоді доцільно провести аналіз конкурентоспроможності підприємства, щоб з'ясувати, які з факторів конкурентоспроможності необхідно розвивати та підтримувати. Визначення цілей і задач необхідно базувати на місії підприємства, а результат доцільно представляти у вигляді «дерева цілей». Це дозволить персоналу підприємства визначити першочергові цілі та задачі.

Після детального аналізу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, у відповідності з рисунком 1, наступним повинен стати вибір базової і функціональних стратегій, а в процесі формування інвестиційної стратегії слід визначитися з шляхами досягнення інвестиційних цілей, які оформлюються в інвестиційну програму підприємства. Цей документ передбачає конкретизацію заходів з досягнення інвестиційних цілей, визначення строків їх реалізації та необхідних для цього інвестиційних ресурсів. Однак мало визначитися з шляхами досягнення інвестиційних цілей та обсягами інвестиційних ресурсів, необхідно також визначитися з джерелами надходження цих інвестиційних ресурсів. Це й стане наступним етапом в процесі формування інвестиційної стратегії. Аналіз інвестиційних можливостей передбачає оцінку рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств [5, 7].

Важливою функцією управління інвестиційною діяльністю на підприємстві та одним із найважливіших етапів розробки інвестиційної стратегії є інвестиційний контроль. Інвестиційний контроль – це процес перевірки виконання й забезпечення реалізації всіх управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності підприємства [9]. Ефективна організація інвестиційного контролю на підприємстві припускає здійснення моніторингу інвестиційної діяльності. Моніторинг інвестиційної діяльності – це механізм постійного спостереження за контрольованими показниками інвестиційної діяльності, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених і виявлення причин цих відхилень. Комплексне дослідження стратегії довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств

дало можливість виокремити практичні стратегічні напрямки довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств Сумської області.

Таблиця 1

Стратегічні напрямки довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств Сумської області та механізми їх реалізації

Спеціалізація підприємств	Рівень інвестиційної привабливості	Стратегічні напрямки довгострокового інвестування сільськогосподарських підприємств	Механізми реалізації стратегічних напрямків довгострокового інвестування
Підприємства, що спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва (зерновиробництво, продукція технічних культур)	високий	Експортна орієнтація. Виробництво екологічно безпечної продукції та інвестиційний захист земельних ресурсів. Диверсифікація джерел фінансового забезпечення діяльності.	Розвиток міжнародної маркетингової діяльності. Застосування міжнародних стандартів ISO у практичній діяльності. Вихід на міжнародні фінансові ринки.
	середній	Завоювання лідерських позицій на регіональному ринку. Максимізація поточного прибутку. Збалансований розвиток рослинництва і тваринництва.	Активізація маркетингової діяльності на регіональному ринку. Впровадження інтенсивних технологій.
	низький	Удосконалення та диверсифікація виробництва. Оптимізація витрат та виробничих процесів. Реорганізація системи менеджменту.	Зміна організаційних форм господарювання та розвиток інтеграційних процесів. Впровадження інноваційних систем управління виробництвом. Підвищення кваліфікації персоналу.
Підприємства, що спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва (молочне та м'ясне скотарство)	високий	Виробництво якісної та екологічно безпечної продукції. Розширення географічних сегментів ринку. Розвиток власних переробних потужностей.	Застосування міжнародних стандартів ISO Державна підтримки виробництва та переробки продукції тваринництва
	середній	Завоювання лідерських позицій на регіональному ринку. Максимізація поточного прибутку. Збалансований розвиток рослинництва і тваринництва.	Активізація маркетингової діяльності на регіональному ринку. Впровадження інтенсивних технологій та державна підтримка інноваційний напрямків розвитку.
	низький	Удосконалення та диверсифікація виробництва. Оптимізація витрат та виробничих процесів. Реорганізація системи менеджменту.	Зміна організаційних форм господарювання та розвиток інтеграційних процесів Впровадження інноваційних систем управління виробництвом. Підвищення кваліфікації персоналу.

* джерело: власна розробка автора

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямку. Ефективним інструментом перспективного управління інвестиційною діяльністю підприємства, підпорядкованого реалізації цілей економічного розвитку підприємства в умовах істотних змін макроекономічних факторів, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури інвестиційного ринку і, пов'язаної з цим невизначеності, є стратегічне планування інвестиційної діяльності, результатом якого є розробка інвестиційної стратегії підприємства. З точки зору подальших досліджень, стратегія довгострокового інвестування окремих підприємств на мікрорівні повинна враховувати прогностичні світові тенденції виробництва та споживання сільськогосподарської продукції, а також державні програми розвитку аграрного сектора економіки та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Адаменко А.П. Концепція оцінки інвестиційної привабливості АПК / А.П. Адаменко // Вісник СНАУ. Серія: «Фінанси і кредит» . – 2010. – №1. – С.114-117.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: [Учебный курс] / И.А. Бланк. – К.: Ника-центр, Эльга, 2004. – 656 с.
3. Богатирьов А.М. Планування діяльності підприємств харчової промисловості в умовах ринку: Монографія / А.М. Богатирьов, А.І. Бутенко, І.О. Кузнєцова. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеська національна академія харчових технологій, 2002. – 434с.
4. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: [монографія] / О.Є. Гудзь. –К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
5. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства / Н.М. Давиденко // Фінанси та кредит. Розділ: Актуальні проблеми економіки – 2005. Вип. 2 (44). – С.36-41.

6. Коденська М. Ю. Інвестиційні пріоритети в аграрно-промисловому виробництві / М. Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2010. - № 5. – С. 49-53.

7. Костирко І.Г. Світовий ринок лізингових послуг: стан та перспективи розвитку / І.Г. Костирко, Т.І. Топішко [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://eprints.oa.edu.ua/1021/1/svitovyi.pdf>

8. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія / П. А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.

9. Чорний Р. В. До питання залучення інвестиційних ресурсів в АПК України / Руслан Чорний // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 177-180.